

Andrzej Mościskier, Edward Szydul

PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE W LATACH 1965—1969
ORAZ OSOBY PODEJRZANE O ICH DOKONANIE
NA PODSTAWIE DANYCH STATYSTYKI MILICYJNO-PROKURATORSKIEJ

Publikując materiały statystyczne, zawierające szczegółowe informacje o przestępstwach stwierdzonych w latach 1965—1969 oraz o osobach podejrzanych o ich popełnienie w tym okresie — na podstawie danych statystyki milicyjno-prokuratorской¹ — wychodzimy z założenia, iż mają one znaczenie nie tylko dla polityki społecznej, która powinna posiłkować się miarodajnymi i wyczerpującymi informacjami, dotyczącymi przestępczości, ale i dla różnych prac naukowych z zakresu problematyki przestępczości, które muszą uwzględniać znacznie bardziej szczegółowy materiał faktograficzny aniżeli ten, który figuruje w rocznikach GUS.

Drukowane poniżej materiały mają przede wszystkim wartość źródłowo-dokumentacyjną, a komentarz poprzedzający 21 tablic ogranicza się jedynie do niezbędnych wyjaśnień dokonanych ustaleń i do ogólnych wniosków, bez pogłębionej analizy materiału i prób jego powiązania z czynnikami społeczno-ekonomicznymi i kulturowymi.

Mimo iż duża liczba pospolitych przestępstw nie znajduje, jak wiadomo, swego odzwierciedlenia w statystyce przestępczości we wszystkich krajach z uwagi na dobrze znany problem tzw. „ciemnej liczby”, to jednak statystyka milicyjna jest lepszym aniżeli statystyka sądowa (zawierająca dane o skazaniach, a nie o przestępstwach) źródłem informacji o rozmiarach przestępczości, będąc bliższą faktycznego jej stanu — chociaż, oczywiście, pozostaje zawsze bardzo odległa od prawdziwych jej rozmiarów.

Informacje dotyczące przestępstw obejmują przestępstwa stwierdzone (a nie zameldowane)². Są to zbrodnie lub występki ścigane z oskarżenia publicznego

¹ Materiały statystyczne pochodzą z Wydziału Statystyki Komendy Głównej MO.

² Dane o przestępstwach stwierdzonych zostały wprowadzone do statystyki milicyjnej od 1962 r.

oraz występki ścigane z oskarżenia prywatnego, objęte postępowaniem przyspieszonym lub oskarżeniem prokuratora, których charakter jako przestępstwa został potwierdzony w wyniku postępowania przygotowawczego. Dane o przestępstwach stwierdzonych nie zawierają więc informacji o takich czynach, figurujących wśród przestępstw zameldowanych, w stosunku do których umorzono postępowanie z powodu braku znamion przestępstwa. Dane o przestępstwach stwierdzonych zawierają poza tym informacje i o takich przestępstwach, o których popełnieniu nie złożono uprzednio zameldowania organom ścigania, a które zostały ujawnione przez organy MO lub prokuratury.

Publikujemy dane o przestępstwach stwierdzonych w latach 1965—1969 (ostatniego 5-lecia obowiązywania dawnego kodeksu karnego z 1932 r.), wychodząc z założenia, że operowanie krótszym okresem czasu jest mało przydatne i prowadzi często do błędnych wniosków, gdyż dopiero konfrontacja danych z okresu co najmniej kilku lat zmniejsza prawdopodobieństwo przywiązywania znaczenia do wzrostu czy spadku danych liczbowych w poszczególnych latach, spowodowanych nieraz różnymi przemijającymi czynnikami.

Zamieszczone informacje o osobach podejrzanych o popełnienie przestępstw w latach 1965—1969 pozwolą czytelnikowi przede wszystkim na zorientowanie się w udziale osób w różnych grupach wieku wśród domniemanych sprawców różnych przestępstw.

Jakkolwiek osoby podejrzane nie mogą być utożsamiane ze sprawcami przestępstw przed udowodnieniem im winy przez sąd, to jednak wśród podejrzanych, odnośnie do których wydano już postanowienie o przedstawienie zarzutów o popełnienie określonego przestępstwa³, znajduje się pewna liczba takich osób, które mimo iż są sprawcami przestępstw, nieraz nie mają spraw sądowych lub nie zostali skazani przez sąd⁴. Również więc i pod tym względem statystyka milicyjna jest bliższa prawdziwego stanu rzeczy, pozwalając na bardziej miarodajną ocenę liczby domniemanych sprawców przestępstw aniżeli statystyka sądowa operująca liczbą skazań.

Należy jednak brać pod uwagę fakt, że wśród podejrzanych w statystyce milicyjnej figuruje w ciągu roku pewna liczba tych samych osobników, którzy w związku z niejednokrotnym popełnieniem przestępstw w tym okresie zostali

³ Poza tym przez podejrzanych rozumiane są osoby, które przesłuchano w charakterze podejrzanych w postępowaniu uproszczonym lub przeciwko którym skierowano do sądu zawiadomienie o przestępstwie w celu rozpatrzenia sprawy w postępowaniu przyspieszonym. Podejrzani nieletni to tacy nieletni, przeciwko którym sędzia dla nieletnich wszczął postępowanie.

⁴ Wśród podejrzanych figurują w statystyce milicyjnej osoby, wobec których umarza się później postępowanie ze względu na znikome społeczne niebezpieczeństwo czynu, z przyczyn wyliczających ściganie, oraz osoby, wobec których zawieszono postępowanie. Od 1970 r. osoby, wobec których umorzono postępowanie ze względu na znikome społeczne niebezpieczeństwo czynu, przestały figurować wśród podejrzanych w statystyce milicyjnej, zaczęły natomiast figurować w tej statystyce osoby, którym umarza się postępowanie warunkowo.

zarejestrowani więcej niż 1 raz, w związku z czym od liczby podejrzanych należałoby odjąć tych recydywistów, aby otrzymać „oczyszczoną” liczbę podejrzanych, w której nie powtarzają się już ci sami osobnicy. Jak wynika ze szczegółowych badań, którymi objęto ogół osób podejrzanych o popełnienie przestępstw na terenie Warszawy w 1968 r., odsetek takich osób, które w ciągu tego roku popełniły więcej niż jedno przestępstwo, wynosił 9,1%. Najwyżej⁵ więc o taki odsetek należałoby zmniejszyć liczbę ogółu podejrzanych figurujących w całym kraju w statystyce milicyjnej, aby otrzymać dane o wszystkich podejrzanych, którzy popełnili przestępstwo tylko jeden raz w roku.

Poniżej zamieszczamy komentarz omawiający materiały dotyczące stwierdzonych przestępstw (tabl. 1-11), a następnie dane o osobach podejrzanych o dokonanie przestępstw (tabl. 12-21).

I

1. Według danych zamieszczonych w tablicy 1 przeciętna roczna liczba przestępstw — łącznie z takimi przestępstwami, które zgodnie z ustawą z 17 VI 1966 r. zostały od 1967 r. przekazane jako wykroczenia do orzecznictwa karno-administracyjnego, wynosiła w latach 1967—1969 około 531 tys.^{6 7}, w czym samych wykroczeń było nieco ponad 42 tys., czyli ok. 8%.

Ocena, czy jest to odsetek duży czy mały, musi być dokonana z punktu widzenia jego wpływu na statystyczny obraz przestępczości. Okazuje się, że w pięcioletniu 1965—1969 średni roczny współczynnik (na 100 000 mieszkańców) nasilenia przestępstw stwierdzonych bez wykroczeń wynosił 1542, a po uwzględnieniu wykroczeń zwiększył się do 1613. O wiele większe znaczenie ma jednak fakt, że w porównaniu z latami 1965 i 1966, dla których średni współczynnik wynosił 1596, w latach 1967—1969 nastąpiło obniżenie średniego współczynnika, obliczonego bez uwzględnienia wykroczeń, do 1506, natomiast po doliczeniu wykroczeń współczynnik ten zwiększył się do 16325.

W zależności zatem od tego, czy uwzględnia się w statystyce **wykroczenia**, które do 1967 r. stanowiły przestępstwa, otrzymujemy odmienny obraz dynamiki przestępczości w omawianym okresie. W przypadku ich nieuwzględnienia możemy mówić o spadku nasilenia przestępczości, uwzględniając zaś je — o nieznacznym jego wzroście. Uprawnia to do stwierdzenia, że wprowadzenie w życie ustawy

⁵ „Najwyżej” — gdyż odsetek osób podejrzanych, które popełniły więcej aniżeli jedno przestępstwo w ciągu roku, jest w Warszawie na pewno znacznie większy niż na terenach wiejskich i większy niż w małych miastach.

⁶ Większość przestępstw stwierdzonych zarejestrowanych zostało na terenie miast. Na wsi stwierdzono w 1965 r. 452 376, w 1966 r. —157 399, w 1967 r. —147 741, w 1968 r. —134 781 i w 1969 r. —137 672 przestępstwa. Począwszy od 1967 r. liczby te nie obejmują czynów kwalifikowanych z ustawy z 17 VI 1966 r.

⁷ Średni roczny współczynnik w latach 1962—1964 wynosił 1498.

z 17 VI 1966 r. wpłynęło w dość istotny sposób na kształtowanie się statystyki przestępczości, powodując zaniżenie jej danych w stosunku do stanu faktycznego.

Konsekwencje realizacji wymienionej ustawy dotyczą jednak głównie informacji o rozmiarach przestępczości przeciwko mieniu, w związku z czym zwróćmy na to zagadnienie szczególną uwagę przy omawianiu odpowiednich tablic.

Struktura wykroczeń uwidoczniła jest w tablicy 2. Z danych tej tablicy wynika, że przeciętnie 47% ogółu wykroczeń stanowią czyny kwalifikowane z art. 1 § 1 ustawy z 17 VI 1966 r., czyli kradzieże lub przywłaszczenia mienia społecznego, którego wartość nie przekracza 300 zł. Wykroczenia przeciwko mieniu prywatnemu (art. 1 § 2 ustawy) stanowią około 26%. Razem więc kradzieże lub przywłaszczenia wynosiły 73% ogółu wykroczeń. Stosunek ten ulegnie jeszcze zwiększeniu, jeżeli uwzględnimy, że dalsze 8% ogółu wykroczeń stanowiły kradzieże drzewa z lasu (art. 2 ustawy); ponadto 1% to paserstwa (art. 3), a 6% uszkodzenia mienia (art. 4)⁸.

2. Ogólne dane dotyczące **terytorialnego rozmieszczenia przestępczości** w Polsce⁹, zawarte w tablicy 1, wskazują na duże jego zróżnicowanie, przy czym najwyższe średnie roczne współczynniki nasilenia przestępstw (razem z wykroczeniami) na 100 tys. ludności w latach 1965—1969 zanotowano: w Warszawie — 2900, woj. szczecińskim — 2580, Łodzi — 2340, woj. wrocławskim — 2210 i woj. gdańskim — 2110. Natomiast najniższe współczynniki stwierdzono na obszarach następujących województw: rzeszowskiego — 1320, lubelskiego — 1270, bydgoskiego — 1260, kieleckiego — 1160 i łódzkiego — 1045.

Tak więc najwyższe nasilenie przestępczości występuje w miastach wydzielonych oraz w województwach północnych i zachodnich, a najniższe w województwach centralnych i południowo-wschodnich. Na uwagę zasługuje również fakt, iż nasilenie przestępczości w miastach wydzielonych nie jest bynajmniej zawsze najwyższe w kraju. Znamienne jest również, że w całym omawianym okresie nasilenie przestępczości w najbardziej uprzemysłowionym regionie Polski, jakim jest województwo katowickie, było niższe od przeciętnego w kraju.

Na podstawie tablicy 1 można również uzyskać pewną orientację odnośnie do **dynamiki** przestępczości w poszczególnych województwach. Trzeba zdawać sobie przy tym sprawę, że okres pięciu lat jest w zasadzie zbyt krótki dla określenia trendu zmian w terytorialnym rozmieszczeniu przestępczości. Jeśli jednak przyjąć jej nasilenie w poszczególnych województwach w latach 1965 i 1966 za 100%, to w latach 1967—1969 współczynnik nasilenia przestępstw (razem z wykroczeniami) najbardziej zwiększył się w woj. lubelskim, mianowicie o 17%, w mieście Łodzi o 15%, w województwach: kieleckim o 14%, poznańskim o 13%

⁸ Zwracamy uwagę, że tylko w niektórych komentarzach do tablic można było uwzględnić odpowiednie dane o czynach, które od 1967 r. przekazane zostały jako wykroczenia do orzecznictwa karno-administracyjnego. Dane takie figurują tylko w tablicach 1 i 2.

⁹ Terminem „terytorialne rozmieszczenie przestępczości” określamy w niniejszym opracowaniu dane dotyczące wszystkich województw oraz miast Warszawy i Łodzi.

Tablica 1. Przestępstwa

Województwa	przestępstwa stwierdzone Liczby bezwzględne					przestępstwa stwierdzone łącznie z wykroczeniami z ustawy z 17 VI 1966		
	1965	1966	1967	1968	1969	1967	1968	1969
	Polska	485.999	525.541	498.013	468.602	497.971	530.033	518.409
Białostockie	15.262	16.336	15.298	13.443	14.349	16.481	15.045	15.657
Bydgoskie	23.679	24.011	21.166	21.097	21.789	23.090	23.864	24.293
Gdańskie	26.425	30.670	28.770	26.163	27.167	31.025	30.003	30.816
Katowickie	49.499	51.112	49.387	47.733	48.823	51.646	52.065	52.744
Kieleckie	18.947	21.753	21.682	20.481	21.135	23.193	23.352	23.354
Koszalińskie	12.726	14.600	13.840	12.484	12.752	14.542	13.434	13.446
Krakowskie	43.102	42.004	38.184	37.487	41.501	41.063	41.983	45.363
Lubelskie	21.697	22.305	23.436	23.498	24.537	25.326	26.230	27.443
M. Łódź	14.842	17.199	17.446	15.896	16.648	19.261	18.058	18.359
Łódzkie	16.877	17.914	16.299	16.280	15.919	17.466	18.123	17.349
Olsztyńskie	19.598	18.807	17.960	16.864	17.310	19.105	18.156	18.615
Opolskie	18.402	17.879	15.485	14.109	15.594	16.488	15.693	17.207
Poznańskie	30.635	37.314	35.063	33.967	37.812	37.921	38.361	41.572
Rzeszowskie	22.639	23.704	21.346	19.017	21.638	22.934	21.265	23.843
Szczecińskie	21.834	24.644	20.732	19.737	22.626	21.486	21.179	23.839
M.st. Warszawa	30.234	40.777	35.808	33.429	35.352	37.860	37.051	38.747
Warszawskie	32.411	34.861	35.172	32.447	33.460	36.804	35.047	35.789
Wrocławskie	52.063	53.789	55.436	50.204	52.975	57.980	54.140	56.640
Zielonogórskie	15.143	15.862	15.503	14.266	16.584	16.362	15.360	17.675

i w Warszawie o 5%. Natomiast najbardziej widoczne zmniejszenie nasilenia przestępczości nastąpiło w następujących województwach: bydgoskim — o 3,5%, rzeszowskim i olsztyńskim — o 5%, szczecińskim — o 8,5% oraz opolskim — o 11,5%. Z zestawienia tego widać, że, w przeciwieństwie do omawianej uprzednio kwestii terytorialnego rozmieszczenia przestępczości dynamika tego zjawiska nie jest łatwa do określenia prostą formułą o charakterze geograficznym lub społeczno-ekonomicznym, bowiem na terenach o diametralnie różnych pod tym względem warunkach obserwuje się często ten sam kierunek i stopień zmiany natężenia przestępczości.

3. W tablicy 3 zamieszczono liczby przestępstw stwierdzonych w poszczególnych **województwach**, z uwzględnieniem czterech kategorii przestępstw: przeciwko własności społecznej (przestępstwa z ustawy z 18 VI 1959 r.), przeciwko mieniu indywidualnemu, przeciwko życiu i zdrowiu i przeciwko władzom i urzędom. Dane dotyczą lat 1965, 1967 i 1969.

Biorąc pod uwagę przeciętny w tych latach współczynnik nasilenia przestępstw na 100 tys. ludności, stwierdza się, że najwyższe współczynniki nasilenia prze-

stwierdzone w latach 1965—1969

Współczynniki na 100 tysięcy ludności							
przestępstwa stwierdzone					przestępstwa stwierdzone łącznie z wykroczeniami z ustawy z 17 VII 1966		
1965	1966	1967	1968	1969	1967	1968	1969
1.540,4	1.652,1	1.548,4	1.445,1	1.524,2	1.634,6	1.598,7	1.661,3
1.315,7	1.397,4	1.303,1	1.135,4	1.204,8	1.392,0	1.270,7	1.314,6
1.289,0	1.295,1	1.125,8	1.111,5	1.137,8	1.216,5	1.257,3	1.268,6
1.953,1	2.235,4	2.024,6	1.814,3	1.859,5	2.151,5	2.080,6	2.109,2
1.404,6	1.438,1	1.378,0	1.321,5	1.339,4	1.429,8	1.441,4	1.447,0
997,7	1.142,5	1.144,2	1.076,8	1.106,5	1.219,4	1.227,8	1.222,7
1.685,6	1.908,5	1.795,1	1.598,5	1.614,2	1.862,0	1.720,1	1.702,0
1.627,7	1.570,8	1.401,8	1.363,2	1.494,4	1.493,2	1.526,6	1.633,5
1.141,3	1.167,2	1.212,4	1.207,5	1.254,5	1.301,4	1.347,9	1.403,0
1.994,9	2.302,4	2.341,7	2.119,5	2.210,9	2.568,1	2.407,7	2.438,0
1.013,6	1.072,1	971,3	966,7	941,9	1.037,2	1.076,2	1.026,6
2.047,8	1.950,9	1.843,9	1.719,1	1.757,4	1.947,2	1.850,8	1.889,8
1.823,8	1.756,3	1.506,3	1.360,5	1.490,8	1.590,0	1.513,3	1.645,0
1.194,3	1.442,9	1.345,5	1.292,5	1.426,9	1.443,0	1.459,7	1.568,7
1.337,2	1.389,4	1.233,2	1.088,5	1.227,3	1.312,8	1.217,2	1.352,4
2.574,8	2.865,6	2.364,0	2.225,1	2.525,2	2.422,3	2.387,7	2.660,6
2.412,9	3.215,8	2.826,2	2.623,9	2.742,6	2.960,1	2.896,9	3.005,9
1.321,3	1.411,9	1.391,8	1.275,4	1.307,0	1.446,7	1.377,6	1.398,0
2.132,8	2.184,8	2.234,4	2.011,4	2.109,7	2.322,9	2.169,1	2.255,7
1.787,3	1.853,0	1.788,1	1.628,5	1.878,1	1.867,8	1.753,4	2.001,7

stępstw przeciwko **mieniu społecznemu** stwierdzono w woj. szczecińskim — 622, w Warszawie — 549, w Łodzi — 539 i w województwach: wrocławskim — 511 i gdańskim — 506, natomiast najniższe w lubelskim — 254, białostockim — 253* warszawskim 228, kieleckim — 218 i łódzkim—176.

Największe nasilenie przestępstw przeciwko **mieniu indywidualnemu** występowało w Warszawie — współczynnik 1043, w woj. szczecińskim — 882, w Łodzi — 778, w woj. gdańskim — 745 i w woj. wrocławskim — 729. Z kolei województwa o najmniejszym nasileniu tych przestępstw to: bydgoskie — 355, warszawskie — 353, białostockie — 322, kieleckie — 314, łódzkie — 253.

Największe nasilenie przestępstw przeciwko **życiu i zdrowiu** występowało w Warszawie — współczynnik 154, następnie w Łodzi — 144, w województwach: wrocławskim—144, w zielonogórskim—143 i w szczecińskim — 137. Natomiast 5 województw o najniższych współczynnikach nasilenia tych przestępstw szereguje się następująco: opolskie — 85, poznańskie — 83, katowickie — 76, łódzkie — 73 i białostockie — 67.

Najwyższe współczynniki nasilenia przestępstw przeciwko **władzom i urzędom** zanotowano: w Warszawie—182, Łodzi — 119, woj. zielonogórskim — 105, woj. olsztyńskim — 103 i woj. szczecińskim — 98. Najniższe zaś współczynniki stwierdzono w następujących województwach: poznańskim — 55, lubelskim — 52, łódzkim— 51, kieleckim — 48 i bydgoskim — 47.

Z przytoczonych danych wynika, że uszeregowanie województw ze względu na nasilenie przestępczości zmienia się nieco w zależności od kategorii przestępstw. Najwyższe współczynniki przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu występują w miastach wydzielonych i w województwach zachodnich, natomiast wśród województw o najniższym nasileniu tych przestępstw znajdują się niektóre województwa najbardziej rozwinięte gospodarczo.

Zwraca uwagę szczególnie wysokie nasilenie w Warszawie przestępstw przeciwko władzom i urzędom, natomiast przestępstwa przeciwko mieniu są najbardziej nasilone w miastach wydzielonych i w województwach, w których znajdują się wielkie miasta portowe, zaś najmniejsze nasilenie tych przestępstw występuje w województwach o charakterze rolniczym. Zaznacza się to zwłaszcza w odniesieniu do przestępstw przeciwko własności społecznej.

4. Bardziej szczegółowe dane o strukturze przestępczości w odniesieniu do **całego kraju** zawarte są w tablicy 4. Przedstawiono w niej liczby bezwzględne

T a b l i c a 2. Wykroczenia z ustawy z 17 VI 1966 r.
oraz osoby ukarane za nie przez kolegia karno-administracyjne

Kwalifikacja prawna	Wykroczenia*			Osoby ukarane		
	1967	1968	1969	1967	1968	1969
Ogółem	32 020	49 807	44 780	20 941	31 697	24 240
Art. 1 § 1	15 312	23 257	20 439	10 631	15 499	11 676
Art. 1 § 2	7 660	12 036	11 970	2 784	4 217	3 277
Art. 2	3 601	4 197	2 952	3 240	3 782	2 548
Art. 3 § 1	289	654	516	389	750	493
Art. 3 § 2	240	436	319	271	460	314
Art. 4	1 741	2 984	3 004	843	1 575	1 285
Art. 5	305	609	505	249	507	389
Art. 6	119	150	91	101	113	61
Art. 7 § 1	697	1 503	1 444	662	1 383	1 275
Art. 7 § 2	786	1 585	1 513	712	1 421	1 389
Art. 8	149	600	485	121	524	432
Art. 9	6	4	2	5	3	3
Art. 10	1 115	1 792	1 540	933	1 463	1 098

* W ogólnej liczbie wykroczeń znajdują się wykroczenia, o które organy MO prowadziły postępowanie i umorzyły je z powodu niewykrycia sprawców lub braku dowodów winy; wykroczeń takich było: w roku 1967 — 9 331; w r. 1968 — 14 381; w r. 1969—16 992.

i współczynniki nasilenia na 100 tys. ludności, dotyczące dziesięciu głównych kategorii przestępstw.

Liczyby odnośnie do przestępczości przeciwko mieniu obejmują przestępstwa przeciwko mieniu indywidualnemu, przeciwko własności społecznej (ustawa z 18 VI 1959) oraz przestępstwa gospodarcze. Te trzy kategorie stanowiły wśród ogółu przestępstw w całym 5-leciu nieco ponad 60%.

Ogólny współczynnik nasilenia przestępstw przeciwko mieniu w latach 1965 i 1966 wynosił 977 czynów na 100 tys. ludności, a w następnym okresie 1967—1969 — liczony bez uwzględnienia wykroczeń — obniżył się do 912, czyli o 6,7%. Jeśli jednak uwzględnić wykroczenia, które do 1967 r. stanowiły przestępstwa, to stwierdza się wzrost współczynnika w drugim z wymienionych okresów do 1073, czyli o 6,1% w stosunku do lat 1965 i 1966. Tak więc dynamika nasilenia przestępczości przeciwko mieniu kształtuje się w istotnie różny sposób w zależności od tego, czy uwzględnia się wykroczenia, które uprzednio były przestępstwami, przy czym rozpiętość pomiędzy rozmiarami procentowymi wskaźników dynamiki wynosi prawie 13 punktów.

Przestępstwa przeciwko mieniu indywidualnemu wykazywały w omawianym 5-leciu najszybszy wzrost wśród całej przestępczości. Ich średni współczynnik nasilenia wynoszący w latach 1965 i 1966 — 484, zwiększył się w następnym 3-letnim okresie do 510 bez wykroczeń (o 5,4%), a z wykroczeniami do około 543 (12%).

W tym samym czasie nasilenie przestępstw **przeciwko własności społecznej**, według danych pomijających wykroczenia, wyraźnie zmalało — od współczynnika 381 w latach 1965 i 1966 do współczynnika 320 w latach 1967—1969 (spadek o 16%), natomiast po uwzględnieniu wykroczeń utrzymywało się w całym 5-leciu na niezmiennym poziomie.

Bardzo wyraźnie natomiast zmniejszyło się nasilenie **przestępstw gospodarczych** — od współczynnika 112 w pierwszym okresie do 81 w drugim, czyli aż o 27,5%.

Pozostałe kategorie przestępstw uwzględnione w tablicy 4 utrzymują się w całym omawianym okresie w zasadzie na tym samym poziomie, co zasługuje zwłaszcza na uwagę w odniesieniu do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz władzom i urzędom, z których bardzo wiele — jak wiadomo — kwalifikowanych jest przez sądy jako mające charakter chuligański. W latach 1965—1969 średni współczynnik dla przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu wynosił 98,6, a dla przestępstw przeciwko władzom i urzędom — 75,8. Wyraźne zmniejszenie przestępstw drogowych w 1969 r. należy tłumaczyć tym, że znaczna liczba czynów polegających na prowadzeniu pojazdów w stanie nietrzeźwym była rozpoznawana w 1969 r. przez kolegia karno-administracyjne.

5. Rozpatrując liczby uwidocznione w tablicy 5, dotyczące bardziej szczegółowych danych o **przestępstwach przeciwko mieniu indywidualnemu**, stwierdzamy w omawianym okresie szczególny wzrost nasilenia kradzieży z włamaniem, których gwałtownej dynamiki nie można wytłumaczyć czynnikami demograficznymi

T a b l i c a 3. Przepęstwa stwierdzone w latach 1965, 1967

Województwa	1965						
	ogółem	przeciwno mieniu indywi- dualnemu	przeciwno własności społecznej	przeciwno życiu i zdrowiu	przeciwno władzom i urzędóm	ogółem	przeciwno mieniu indywi- dualnemu
Polska	485 999	139 048	118 183	29 615	23 896	498 013	164 496
Białostockie	15 262	3 565	3 251	937	726	15 298	3 831
Bydgoskie	23 679	6 659	6 007	1 283	946	21 166	6 400
Gdańskie	26 425	8 559	7 733	1 400	1 097	28 770	11 301
Katowickie	49 499	14 572	12 554	2 566	2 389	49 387	16 844
Kieleckie	18 947	4 968	3 830	1 538	839	21 682	6 362
Kozalińskie	12 726	3 235	4159	585	509	13 840	4 488
Krakowskie	43 102	13 633	8 360	2 912	2 664	38 184	12 263
Lubelskie	21 697	5 893	4 937	1 579	968	23 436	7 744
M. Łódź	14 842	4 586	4 465	921	754	17 446	6 304
Łódzkie	16 877	4 124	3 129	1 211	804	16 299	4 252
Olsztyńskie	19 598	4 936	5 221	1 042	1 050	17 960	5 096
Opolskie	18 402	5 634	4 822	912	1 055	15 485	5 405
Poznańskie	30 655	8 892	8 163	1 898	1 301	35 063	12 020
Rzeszowskie	22 639	5 809	5 559	1 354	1 011	21 346	6137
Szczecińskie	21 834	6 992	5 777	1 173	931	20 732	7 480
M.st. Warszawa	30 234	10 227	6 997	1 806	2 135	35 808	14 741
Warszawskie	32 411	7 454	5 675	2 142	1 820	35 172	9 497
Wrocławskie	52 063	15 535	13 221	3 331	2 096	55 436	19 481
Zielonogórskie	15 143	3 775	4 323	1 075	801	15 503	4 850

ani też zapewne polityką ścigania. Nasilenie włamań zwiększało się bowiem wyraźnie z każdym rokiem, osiągając w 1969 r. wartość współczynnika prawie dwukrotnie wyższą niż w 1965 r.

Nie tak wprawdzie gwałtowny, ale również wyraźny wzrost nasilenia obserwujemy w odniesieniu do kradzieży bez włamań — współczynnik wynoszący w 1965 r. 320 zwiększył się w następnym roku do 385, a w latach 1967—1969 wynosił średnio około 398 (po doliczeniu wykroczeń z art. 1 § 2 ustawy z 17 VI 1966 r.).

Współczynnik nasilenia **rozbojów** bardzo znacznie się zwiększył, od 7,6 w 1965 r. do 16,8 w 1969 r. Warto w tym miejscu dodać, że w porównaniu z latami 1960—1964, w których średnia roczna liczba rozbojów wynosiła 2296, w następnym 5-leciu przeciętna roczna wynosiła aż 3972 (wzrost o 73%).

Tablica 6 dotyczy przestępstw kwalifikowanych z poszczególnych artykułów ustawy z 18 VI 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa **przeciwno własności społecznej**. Przepęstwa z art. 1 § 1 ustawy, a więc kradzieże i przy-

i 1969 według województw i niektórych grup przestępstw

1967			1969				
przeciwko własności społecznej	przeciwko życiu i zdrowiu	przeciwko władzom i urzędom	ogółem	przeciwko mieniu indywidualnemu	przeciwko własności społecznej	przeciwko życiu i zdrowiu	przeciwko władzom i urzędom
105 402	33 284	24 606	497 971	174 124	108 486	33 014	23 899
2 753	1 142	818	14 349	3 987	2 930	1083	731
4 694	1 267	832	21 789	6 853	5 029	1 195	839
6 889	1 657	1 302	27 167	11 262	6 534	1 261	1 095
11 017	2 793	2 000	48 823	18 084	11 756	2 818	1 558
4 338	1937	942	21 135	6 660	4 310	1 980	978
3 919	682	483	12 752	4 004	3 408	716	577
6 645	3 305	2 391	41 501	15 522	6 983	3 553	2 499
4 608	1 781	1007	24 537	7 928	5 060	1 830	1 004
3 848	1 194	966	16 648	6 616	3 817	1 127	959
2 794	1 330	856	15 919	4 317	2 935	1 101	911
4 492	986	1 054	17 310	5 340	4132	883	903
3 416	791	895	15 594	5 662	3 511	914	903
7 652	2 221	1406	37 812	13 947	8 381	2 339	1 565
4-804	1449	1 012	21 638	6 525	5 010	1 688	1 062
5 029	1 144	782	22 626	8 600	5 463	1 206	854
6 919	2 098	2 534	35 352	15 176	7 200	2 025	2 323
5 571	2 383	2122	33 460	9 307	5 757	2 353	2 025
12 513	3 925	2 211	52 975	19 250	12 305	3 444	2 184
3 501	1 199	993	16 584	5 084	3 965	1 435	929

właszczenia mienia społecznego, które rozpatrywać będziemy łącznie z analogicznymi wykroczeniami, stanowią w całym 5-leciu ponad 60% ogółu czynów przeciwko własności społecznej. Nawet uwzględniając wykroczenia notujemy spadek nasilenia tych przestępstw, od średniego współczynnika 259 w latach 1965 i 1966 do ok. 249 w latach 1967—1969.

Zbliżoną tendencję zniżkową wykazują przestępstwa z art. 2 § 1 ustawy, czyli zagarnięcia mienia społecznego.

Natomiast nasilenie kradzieży z włamaniem do obiektów uspołecznionych (art. 2 § 2 lit. b ustawy) zwiększało się systematycznie w całym 5-leciu, a zwłaszcza w ostatnim jego roku. Tak więc mimo odmiennie kształtujących się ostatnio tendencji w ogólnych rozmiarach przestępczości przeciwko mieniu prywatnemu i społecznemu kradzieże z włamaniem wykazują w obydwu tych kategoriach zbliżone natężenie wzrostu.

Tablica 7 zawiera dane dotyczące przestępstw określanych w statystyce policyjno-prokuratorskiej jako **przestępstwa gospodarcze**. Porównując tablicę 7 i tab-

hcę 4 widzimy, że widoczne są między nimi istotne różnice: w tablicy 7 zaliczono do przestępstw gospodarczych część przestępstw z ustawy z 18 VI 1959 r.— kradzieże, przywłaszczenia i zagarnięcia mienia społecznego (pominięto kradzieże z włamaniem i pozostałe przestępstwa wyszczególnione w ustawie). Przeszępstwa objęte tą ustawą wynoszą około 75% wszystkich przestępstw gospodarczych, co pozwala przypuszczać, że o ile uwzględnilibyśmy przestępstwa kwalifikowane ostatnio jako wykroczenia, to zaznaczające się w ostatnich latach zmniejszenie rozmiarów przestępczości gospodarczej nie byłoby tak znaczne, jak wskazują dane statystyczne.

6. Wśród przestępstw **przeciwko życiu i zdrowiu** (tablica 8) najliczniej występują lekkie uszkodzenia ciała, po nich naruszenia nietykalności, a w dalszej kolejności ciężkie uszkodzenia ciała. Te 3 rodzaje przestępstw wynoszą razem około 75% ogółu przestępstw przeciwko osobie.

Przy ustabilizowanym na ogół w całym 5-leciu poziomie nasilenia przestępczości przeciwko życiu i zdrowiu, wyraźny trend zniżkowy zaznacza się w liczbach bójek z użyciem niebezpiecznych narzędzi (art. 241 k.k.); warto dodać, że w latach 1960—1964 średnia roczna liczba tych przestępstw wynosiła 5323, a w następnym 5-leciu obniżyła się do 3573.

Liczba zabójstw utrzymywała się w latach 1965—1969 na ustalonym poziomie, wynosząc przeciętnie 518 zabójstw rocznie (w latach 1960—1964 średnia roczna wynosiła 541).

Nie wzrastała również wyraźnie liczba bardzo ciężkich i ciężkich uszkodzeń ciała (średnia roczna w latach 1960—1964 wynosiła odpowiednio: 304 i 6029, a w latach 1965—1969: 339 i 6150, czego nie można jednak rozpatrywać w oderwaniu od faktu zwiększenia się liczby ludności, zwłaszcza w młodszych rocznikach wieku (o czym nie należy również zapominać, rozpatrując dane dotyczące art. 240 k.k. oraz innych przestępstw przeciwko osobie oraz władzom i urządnom).

Średnia roczna przestępstw z art. 240 k.k. wynosiła w latach 1960—1964 1747, a w następnym 5-leciu—1847. Po wyodrębnieniu bójek z wynikiem śmiertelnym (art. 240 § 2) ich średnia roczna w latach 1965—1969 nie przekraczała 143.

Liczba przestępstw z art. 237 i 239, których większość kwalifikowana jest jako przestępstwa chuligańskie, wykazywała tendencję wzrostu: 17 483—średnia roczna za lata 1965—1969 i 15 300 — według posiadanych danych za lata 1963—1964.

7. W tablicy 9 przedstawiono dane o przestępstwach **przeciwko władzom i urządnom**. Nieco ponad 50% wynosiły wśród nich czyny kwalifikowane z art. 132 k.k., których liczba uległa jednak od 1967 r. zmniejszeniu (12 172 — średnia roczna za lata 1967—1969); dalsze 35% stanowiły przestępstwa z art. 133 k.k., utrzymujące się w całym 5-leciu na tym samym poziomie (średnia roczna za 5-lecie— 8419). Dodajmy, że w latach 1960—1964 średnie roczne liczby przestępstw, zarówno z art. 132 k.k. (10 450), jak i z art. 133 k.k. (6751) były mniejsze.

W tablicy 10 znajdują się liczby odnośnie do przestępstw przeciwko moralności. Przeciętnie rocznie stwierdzano około 4350 tego rodzaju czynów, w tym

Tablica 4. Rodzaje stwierdzonych przestępstw w latach 1965—1969

Przestępstwa	Liczby bezwzględne					Współczynniki na 100 tysięcy ludności				
	1965	1966	1967	1968	1969	1965	1966	1967	4968	1969
Ogółem	485 999	525 541	498 013	468 602	497 971	1540,4	1652,1	1548,4	1445,1	1524,2
Przeciwko mieniu indywidualnemu	139 048	167 878	164 496	157 780	174 124	440,7	527,7	511,4	486,6	533,0
Przeciwko własności społecznej	118 183	123 665	105 402	97 686	108 486	374,6	388,7	327,7	301,2	332,0
Gospodarcze (bez ustawy z 18 VI 1959 r.)	36 871	33 988	27 821	24 647	26 445	116,9	106,8	86,5	76,0	80,9
Przeciwko dokumentom	5 824	5 679	5 265	5 196	4 826	18,4	17,8	16,4	16,0	14,8
Przeciwko życiu i zdrowiu (bez drogowych)	29 615	32 641	33 284	29 847	33 014	93,9	102,6	103,5	92,0	101,0
Przeciwko władzom i urzędom	23 896	25 125	24 606	24 224	23 899	75,7	79,0	76,5	74,7	73,1
Przeciwko moralności	3 763	4 459	4 822	4 051	4 640	11,9	14,0	15,0	12,5	14,2
Przeciwko rodzinie i opiece	13 405	12 174	11 929	11 292	13 789	42,5	38,3	37,1	34,8	42,2
Przeciwko wolności	10 897	10 969	9 865	7 464	7 757	34,5	34,5	30,7	23,0	23,7
Drogowe	53 852	53 586	53 999	54 139	49 132	170,7	168,4	167,8	167,0	150,4
Inne	50 645	55 377	56 524	51 276	51 859	160,5	174,1	175,7	158,1	158,7

W latach 1967—1969 nie uwzględniono wykroczeń z ustawy z 17 VI 1966 r. o przekazaniu niektórych drobnych przestępstw jako wykroczeń do orzecznictwa karno-administracyjnego

Tablica 5. Przestępstwa przeciwko mieniu indywidualnemu stwierdzone w latach 1965—1969

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne					Współczynniki na 100 tysięcy ludności				
	1965	1966	1967	1968	1969	1965	1966	1967	1968	1969
Ogółem	139 048	167 878	164 496	157 780	174 124	440,7	527,7	511,4	486,6	533,0
Art. 257 k.k. (bez wła- mań)	100 843	122 493	119 290	112 892	118 266	319,6	385,1	370,9	348,1	362,0
Art. 257 k.k. (z wła- maniem)	12 438	15 834	17 590	19 161	27 312	39,4	49,8	54,7	59,1	83,6
Art. 263 k.k.	5 445	6 720	6 763	6 074	6 574	17,2	21,1	21,0	18,7	20,1
Art. 264 k.k.	7 025	6 253	5 182	4 982	5 534	22,3	19,6	16,1	15,4	16,9
Art. 259 k.k.	2 394	4 079	4 051	3 832	5 502	7,6	12,8	12,6	11,8	16,8
Art. 262 k.k.	3 119	3 424	3 386	3 034	2 972	9,9	10,8	10,5	9,5	9,1
Art. 160 k.k.	1 968	2 150	2088	2 102	2 294	6,2	6,7	6,5	6,5	7,0
Art. 161 k.k.	1 475	1 713	1 618	1499	1 577	4,7	5,4	5,0	4,6	4,8
Art. 261 k.k.	412	872	692	732	653	1,3	2,7	2,1	2,2	2,0
Art. 258 k.k.	159	271	236	275	309	0,5	0,8	0,7	0,8	0,9
Inne	3 770	4 069	3 600	3197	3 131	11,9	12,8	11,2	9,8	9,6

Tablica 6. Przestępstwa przeciwko własności społecznej stwierdzone w latach 1965—1969*

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne					Współczynniki na 100 tysięcy ludności				
	1965	1966	1967	1968	1969	1965	1966	1967	1968	1969
Ogółem	118 183	123 665	105 402	97 686	108 486	374,6	388,7	327,7	301,2	332,0
Art. 1 § 1	79 983	84 519	65 004	57 113	61 027	253,5	265,7	202,1	176,1	186,8
Art. 2 § 1	14 330	13 993	13 337	12 117	12 945	45,4	44,0	41,5	37,4	39,6
Art. 2 § 2 lit. a	732	850	617	659	770	2,3	2,7	1,9	2,0	2,3
Art. 2 § 2 lit. b	15 421	16 320	17 988	19 312	25 248	48,9	51,3	55,9	59,5	77,3
Art. 3 § 1 i 2	75	61	87	70	77	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
Art. 4	4 539	4 040	3 757	3 741	4 009	14,4	12,7	11,7	10,7	12,3
Art. 6 lit. a	2 609	3 320	3 868	3 872	3 740	8,3	10,4	12,0	11,9	11,4
Art. 6 lit. b	441	449	654	709	562	1,4	1,6	2,0	2,2	1,7
Art. 7	53	63	90	93	108	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3

Dotyczy przestępstw z ustawy z 18 VI 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. nr 36 poz. 228).

Tablica 7. Przestępstwa gospodarcze w latach 1965—1969

Przestępstwa	1965		1966		1967		1968		1969	
	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Ogółem	134 966	100,0	137 169	100,0	111 301	100,0	99 117	100,0	105 489	100,0
I. Przeciwko własności społecznej*	98 095	72,7	103 181	75,2	83 480	75,0	74 470	75,2	79 044	74,9
II. Urzędnicze	17 833	13,2	16 026	11,7	14 977	13,5	12 751	12,9	14 366	13,6
III. Przeciwko gospodarce społecznej	13 680	10,1	12 304	9,0	9 544	8,6	9 261	9,3	9 519	9,0
spekulacja (ustawa z 13 VII 1957 r.)	6174	4,6	6 023	4,4	4 220	3,8	3 092	3,1	3 062	2,9
przestępstwa przeciwko reglamentacji (dekret z 29 X 1952 r.)	2 171	1,6	1 786	1,3	1 522	1,4	1 567	1,6	1 312	1,2
przestępstwa w obrocie gospodarczym przeciwko interesom finansowym państwa (ustawa karno-skarbowa z 13 IV 1960 r., ustawa z 22IV 1959 r. i dekret z 24 VI 1953 r.)	5 335	3,9	4 495	3,3	3 802	3,4	4 602	4,6	5 145	4,9
IV. Inne naruszające przepisy gospodarcze	5 358	4,0	5 658	4,1	3 300	2,9	2 635	2,6	2 560	2,4

Przestępstwa kwalifikowane z art. 1 § 1, 2 § 1, 2 lit. a, 6 lit. a i b ustawy z 18 VI 1959 r.

Tablica 8. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu stwierdzone w latach 1965—1969*

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne					Współczynniki na 100 tysięcy ludności				
	1965	1966	1967	1968	1969	1965	1966	1967	1968	1969
Ogółem	29 615	32 641	33 284	29 847	33 014	93,9	102,6	103,5	92,0	101,0
Art. 225 k.k.	488	542	541	496	524	1,5	1,7	1,7	1,5	1,6
dokonane	313	317	331	316	339	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
usiłowane	175	225	210	180	185	0,5	0,7	0,6	0,5	0,6
Art. 226 k.k.	98	112	102	97	107	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Art. 230 k.k.	415	375	386	375	439	1,3	1,2	1,1	1,1	1,3
Art. 235 k.k.	302	315	364	326	386	0,9	1,0	1,1	1,0	1,2
Art. 236 k.k.	5 682	6 167	6 305	6 074	6 522	18,0	19,4	19,6	18,7	20,0
Art. 237 k.k.	8 131	9 163	9 618	8 346	9 775	25,8	28,8	29,9	25,7	29,9
Art. 239 k.k.	7 152	8 588	9 143	8 281	9 218	22,7	27,0	28,4	25,5	28,2
Art. 240 § 1 k.k.	1 657	1 836	1 729	1 620	1 676	5,2	5,8	5,4	5,0	5,1
Art. 240 § 2 k.k.	133	139	140	139	167	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Art. 241 k.k.	4 097	3 980	3 681	3 081	3 127	13,0	12,5	11,4	9,5	9,6
Inne	1460	1 424	1 275	1 012	1 073	4,6	4,5	4,0	3,1	3,3

* Bez przestępstw drogowych i wypadków przy pracy kwalifikowanych z poszczególnych przepisów Rozdziału XXXV k.k. oraz z art. 23 ustawy z 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz.U., nr 69, poz. 434).

Tablica 9. Przestępstwa przeciwko władzom i urządům stwierdzone w latach 1965—1969

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne					Współczynniki na 100 tysięcy ludności				
	1965	1966	1967	1968	1969	1965	1966	1967	1968	1969
Ogółem	23 896	25 125	24 606	24 224	23 899	75,7	79,0	76,5	74,7	73,1
Art. 132 k.k.	12 674	12 874	12 522	12 056	11 938	40,2	40,5	38,9	37,2	36,5
Art. 133 k.k.	7 790	8 604	8 592	8 390	8 720	24,7	27,0	26,7	25,9	26,7
Art. 129 k.k.	1 390	1 580	1 565	1 578	1 474	4,4	5,0	4,9	4,9	4,5
Art. 134—135 k.k.	1 128	1 105	1 040	993	952	3,6	3,5	3,2	3,1	2,9
Art. 127 k.k.	361	348	317	528	320	1,1	1,1	1,0	1,6	1,0
Inne	553	614	570	679	495	1,7	1,9	1,8	2,1	1,5

Tablica 10. Przestępstwa przeciwko moralności stwierdzone w latach 1965—1969

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne					Współczynniki na 100 tysięcy ludności				
	1965	1966	1967	1968	1969	1965	1966	1967	1968	1969
Ogółem	3 763	4 459	4 822	4 051	4 640	11,9	14,0	15,0	12,5	14,2
Art. 203 k.k.	1 564	1 850	1 970	1 633	1 729	4,9	5,8	6,1	5,0	5,3
Art. 204 k.k.	1 472	1 896	2 084	1 682	2 208	4,7	6,0	6,5	5,2	6,7
Inne	727	713	768	736	703	2,3	2,2	2,4	2,3	2,1

było około 40% zgwałceń, których liczba w ostatnich latach znacznie wzrosła. Podczas gdy średnia roczna liczba zgwałceń w latach 1960—1964 wynosiła 1083 (przy czym nie ulegała w tym okresie większym wahaniom), to w następnym 5-leciu liczba zgwałceń wzrosła: z 1472 w 1965 r. do 2208 w 1969 r. W latach 1965—1969 średnia roczna przestępstw z art. 203 k.k. wynosiła 1749.

Wśród uwidoczniionych w tablicy 11 **przestępstw drogowych** ponad 65% wy-
nosiły przestępstwa z ustawy o zwalczaniu alkoholizmu, przy czym zdecydowana
ich większość dotyczy prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwości. Zaznaczające
się w całym 5-leciu wyraźne zmniejszenie liczby czynów kwalifikowanych z art.
28 § 2 ustawy, a w 1969 r. również z art. 28 § 1 spowodowało globalny spadek
nasilenia przestępstw drogowych, trzeba jednak podkreślić, że w tym samym
czasie wydatnie zwiększyły się liczby poważnych przestępstw drogowych, a mia-
nowicie nieumyślnych spowodowań śmierci, ciężkich uszkodzeń ciała oraz nara-
żenia życia ludzkiego na bezpośrednie niebezpieczeństwo.

II

Dotychczas omawiane tablice dotyczyły rozmiarów i struktury przestępczości,
natomiast wszystkie dalsze tablice zawierają dane o **osobach** podejrzanych o po-
pełnienie przestępstw.

1. W tablicy 12 pokazano, jak kształtują się liczby osób podejrzanych o popeł-
nienie ogółu przestępstw¹⁰ w latach 1965—1969, z uwzględnieniem płci i kategorii
wieku. W całym tym okresie przeciętna roczna liczba osób podejrzanych o po-
pełnienie przestępstw (łącznie z wykroczeniami, które do 1967 r. stanowiły prze-
stępstwa) wynosiła 395 191. Biorąc pod uwagę lata 1967—1969, stwierdza się, że
średnio rocznie wśród ogółu 389 952 podejrzanych było 25 626 sprawców wykro-
czeń, czyli 6,5%. Nawet jednak uwzględniając sprawców tych wykroczeń, notuje
się w latach 1967—1969 zmniejszenie liczby osób podejrzanych w stosunku do
lat 1965 i 1966.

W całym 5-leciu wśród osób podejrzanych było tylko około 13% kobiet¹¹,
przy czym odsetek ten ulegał z każdym rokiem stopniowemu zmniejszeniu. Łączy
się to zapewne z zaznaczającą się tendencją do wzrostu odsetka nieletnich i mło-
docianych wśród ogółu sprawców, bowiem w młodszych rocznikach wieku,
a zwłaszcza u nieletnich, udział kobiet wśród osób podejrzanych jest szczególnie
niski. Obniżanie się średniego wieku sprawców jest z kolei rezultatem zmian
struktury demograficznej ludności Polski.

¹⁰ Będziemy używać zamiennie terminów „osoby podejrzane” i „sprawcy”, chociaż
drugi z nich jest w tym wypadku całkowicie poprawny.

¹¹ Liczba podejrzanych kobiet w latach 1965 i 1966 wynosiła nieco ponad 55 tys.
rocznie, w 1967 r. zmniejszyła się do 45 734, w następnym roku do 42 108, a w 1969 r.
wzrosła nieco — do 45 319. Nie należy jednak zapominać, że począwszy od 1967 r. nie
figurują już wśród podejrzanych kobiet takie, które popełniły czyny kwalifikowane z usta-
wy z 17 VI 1966 r.

Tablica 11. Przestępstwa drogowe stwierdzone w latach 1965—1969

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne					Współczynniki na 100 tysięcy ludności				
	1965	1966	1967	1968	1969	1965	1966	1967	1968	1969
Ogółem	53 852	53 586	53 999	54 139	49 132	170,5	168,4	167,9	167,0	150,4
Art. 215 k.k.	6 950	7 224	7 171	7 079	7 247	22,0	22,7	22,3	21,8	22,2
Art. 230 k.k.	983	1 101	1 194	1 401	1 389	3,1	3,5	3,7	4,3	4,2
Art. 235 k.k.	91	114	106	153	182	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5
Art. 236 k.k.	2 774	3 291	3 625	4 521	4 581	8,8	10,3	11,3	13,9	14,0
Art. 237 k.k.	69	61	66	49	72	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Art. 242 k.k.	4 534	5 046	5 464	5 407	5 390	14,4	15,9	17,0	16,7	16,5
Art. 28 § 1 ustawy z 10X111959	17 447	17 076	17 045	17 281	14 501	55,3	53,7	53,0	53,3	44,4
Art. 28 § 2 ustawy z 10 XIII1959	17 806	16 625	16 186	14 713	12 404	56,3	51,9	50,3	45,4	38,0
Art. 30 ustawy z 10 XIII1959	3 198	3 148	3 142	3 535	3 366	10,1	9,9	9,8	10,9	10,3

Tablica 12. Osoby podejrzane o popełnienie przestępstw w latach 1965—1969 według płci i wieku

Osoby podejrzane	1965		1966		1967*		1968*		1969*	
	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Ogółem	398 978	100,0	407 120	100,0	373 187	100,0	347 913	100,0	371 879	100,0
Mężczyźni	343 329	86,1	351 395	86,3	327 453	87,7	305 805	87,9	326 560	87,8
Kobiety	55 649	13,9	55 725	13,7	45 734	12,3	42 108	12,1	45 319	12,2
Wiek (w latach):										
poniżej 17	56 229	14,1	68 416	16,8	70 178	18,8	63 671	18,3	64 428	17,3
17—20	40 484	10,0	46 672	11,5	43 452	11,6	42 856	12,3	48 933	13,1
21—24	39 040	9,8	38 572	9,5	37 698	10,1	38 240	11,1	44 870	12,1
25—29	60 718	15,2	57 849	14,2	49 960	13,4	45 266	13,0	47 121	12,7
30—34	56 148	14,6	54 572	13,4	47 433	12,7	42 797	12,3	44 166	11,9
35—39	49 455	12,4	48 869	12,0	43 920	11,8	40 101	11,5	42 466	11,4
40—49	51 724	13,4	51 056	12,1	46 188	12,4	44 577	12,8	48 689	13,1
50—59	29 307	7,3	27 060	6,6	21 869	5,8	18 835	5,4	19 085	5,1
60 i więcej	12 325	3,1	12 388	3,0	10 878	2,9	10 078	2,9	10 288	2,8
brak danych	1 548	0,4	1 666	0,4	1 611	0,4	1 492	0,4	1 833	0,5

* Wśród podejrzanych brak jest sprawców wykroczeń z art. 1—10 ustawy z 17 VI 1966 r.— w 1967 r. 20 941; w 1968 r. 31 697; w 1969 r. 24 240.

2. W tablicy 13 zamieszczono dane co do liczb osób podejrzanych (z uwzględnieniem podziału według płci) we wszystkich **województwach** w latach 1965—1969. Tablicę tę omówimy pod kątem różnic w kształtowaniu się w całym 5-leciu na poszczególnych terenach przeciętnych współczynników, wyrażających liczbę podejrzanych każdej płci, przypadającą na 100 tys. ludności tej samej płci w wieku 10—70 lat¹².

Biorąc pod uwagę **ogół** podejrzanych — zarówno mężczyzn, jak i kobiet — stwierdzono, że przy przeciętnym w całym kraju współczynniku 1517, najwyższe wartości osiągnął on w następujących województwach: szczecińskim — 2464, olsztyńskim — 2161, koszalińskim — 2132, wrocławskim — 2038 i w m.st. Warszawie — 2010. Współczynnik dla miasta Łodzi niewiele przekraczał średnią krajową i wynosił 1740. Natomiast najniższe współczynniki zanotowano w województwach: katowickim — 1279, lubelskim — 1248, rzeszowskim — 1244, kieleckim — 1123 i łódzkim — 1075.

Współczynnik obliczony dla podejrzanych **mężczyzn** w całym kraju wynosi 2717; najwyższe współczynniki stwierdzono w województwach: szczecińskim — 4322, olsztyńskim — 3871, koszalińskim — 3826, wrocławskim — 3631 i w m.st. Warszawie — 3599. Natomiast najniższe współczynniki dla mężczyzn stwierdzono w województwach: rzeszowskim — 2264, lubelskim — 2254, katowickim — 2249, kieleckim — 2004 i łódzkim — 1924.

Przeciętny współczynnik obliczony dla **kobiet** podejrzanych o popełnienie przestępstw wynosił dla całego kraju 381, a najwyższe wartości osiągnął w następujących województwach: m.st. Warszawa — 618, szczecińskim — 606, m. Łódź — 550, wrocławskim — 522 i olsztyńskim — 493. Najniższe współczynniki zanotowano w województwach: rzeszowskim — 297, kieleckim i lubelskim — po 295, poznańskim 294 i łódzkim — 277.

W związku z powyższymi danymi pragniemy zwrócić uwagę na dwie kwestie. Pierwsza dotyczy rozbieżności w uszeregowaniu województw według współczynników dotyczących przestępstw (dane tablica 1) i osób podejrzanych o popełnienie tych przestępstw (dane tablica 13). Podkreślenia wymaga przede wszystkim fakt, iż nasilenie przestępstw było na ogół najwyższe w miastach wydzielonych, natomiast współczynniki dotyczące ogółu osób podejrzanych, jak również i podejrzanych mężczyzn są w miastach wydzielonych niższe od analogicznych współczynników dla szeregu województw. Rozbieżność ta związana jest zapewne z tym, iż nasilenie przestępczości obliczono w stosunku do całej ludności, bez względu na wiek, natomiast liczby osób podejrzanych odnoszono do ludności w wieku 10—70 lat. W miastach — jak wiadomo — zamieszkuje większy odsetek ludności

¹² Obliczono średnią arytmetyczną ze wszystkich współczynników z lat 1965—1969. Nie dokonano analizy zmian współczynników w poszczególnych latach z uwagi na krótki okres objęty opracowaniem.

doroślejszą niż na wsi, co powoduje wspomnianą rozbieżność w wartości współczynników.

Drugim zagadnieniem, na które chcemy zwrócić uwagę, są szczególnie wysokie współczynniki podejrzanych kobiet w miastach wydzielonych. Wskazuje na to, że przestępczość kobiet jest w znacznie większym stopniu niż przestępczość mężczyzn charakterystycznym zjawiskiem dla ośrodków wielkomiejskich.

3. Tablica 14 zawiera dane odnośnie do kształtowania się w kolejnych latach 5-lecia 1965—1969 globalnych liczb osób podejrzanych o popełnienie niektórych przestępstw. Nie będziemy omawiać szczegółowo tych danych, zwrócimy jedynie uwagę, że jeśli porównać je z omawianymi uprzednio danymi odnośnie do liczb dotyczących stwierdzonych przestępstw, to notuje się w całym 5-leciu dużą zbieżność w kształtowaniu się trendów w odniesieniu do liczb określonego rodzaju przestępstw i liczb osób podejrzanych o ich sprawstwo.

Tablice 15, 16, 17 i 18 zawierają **średnie** liczby z 5-lecia 1965—1969 dotyczące osób podejrzanych o popełnienie niektórych przestępstw, według wieku podejrzanych.

W tablicy 15 znajdują się dane o osobach podejrzanych o popełnienie niektórych przestępstw **przeciwko mieniu**. Na szczególną uwagę zasługuje, że nieletni stanowią aż 57% ogółu podejrzanych o dokonanie kradzieży z włamaniem, dotyczących zarówno mienia prywatnego, jak i społecznego, a także 44% wśród podejrzanych o kradzieże bez włamań mienia indywidualnego. Ważne jest również stwierdzenie, że młodociani w wieku 17—20 lat stanowią ponad 40% podejrzanych o rozboje, a razem z nieletnimi prawie 60%.

Tablica 16 dotyczy osób podejrzanych o popełnienie większości przestępstw **przeciwko życiu i zdrowiu** (bez drogowych). Zasługuje na uwagę, że wśród podejrzanych o sprawstwo bardzo ciężkich uszkodzeń ciała (których średnia liczba roczna wynosiła tylko 318 osób), najliczniejszą grupę stanowili nieletni—17%¹⁸. Natomiast wśród sprawców pozostałych przestępstw przeciwko osobie — poza sprawcami zabójstw i nieumyślnych spowodowań śmierci — najliczniej występują młodociani w wieku 17—20 lat, jednak jest ich nie więcej niż 30%.

Chcemy również zwrócić uwagę na pewną specyfikę podejrzanych o popełnienie zabójstw — prawie 60% stanowią wśród nich osoby w wieku ponad 30 lat. Bójki młodocianych wraz z 21—24-letnimi stanowią wśród podejrzanych o dokonanie przestępstw z art. 240 § 1 k.k. 48,1%, a z art. 240 § 2 k.k. 52%.

W tablicy 17 znajdują się dane dotyczące osób podejrzanych o popełnienie w latach 1965—1969 niektórych przestępstw **przeciwko władzom i urzędom**, a w tablicy 18 **przeciwko moralności**.¹³

¹³Tak wysoki odsetek nieletnich wśród ogółu osób podejrzanych o popełnienie przestępstw z art. 235 k.k. jest dość zaskakujący, należy jednak wziąć pod uwagę, że mamy tu do czynienia z małymi liczbami bezwzględny, a ponadto w ostatnich latach 5-lecia odsetek ten uległ zmniejszeniu.

Tablica 13. Osoby podejrzane o popełnienie

Województwa	1965			1966		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
Polska	398 978	343 329	55 649	407 120	351 395	55 725
Białostockie	13 717	11942	1 775	14 599	12 794	1 805
Bydgoskie	21 439	18 714	2 725	21 172	18 397	2 775
Gdańskie	20 215	17 740	2 475	20 693	18 167	2 526
Katowickie	39 684	33 961	5 723	37 779	32 400	5 379
Kieleckie	16 377	13 983	2 394	17 245	14 825	2 420
Koszalińskie	12 229	10 783	1 446	13 665	12 060	1 605
Krakowskie	32 718	27 634	5 084	31490	26 589	4 901
Lubelskie	18 087	15 783	2 304	18 083	15 817	2 266
M. Łódź	10 465	8 500	1 965	11 322	9 292	2 030
Łódzkie	15 034	12 796	2 238	15 249	13 144	2105
Olsztyńskie	17 502	15 305	2 197	16 397	14 370	2 027
Opolskie	14 372	12 380	1 992	13 494	11 617	1 877
Poznańskie	25 071	21 838	3 233	28 706	25 075	3 631
Rzeszowskie	18 082	15 735	2 347	18 221	16 097	2124
Szczecińskie	18 640	16140	2 500	19 308	16 792	2 516
M. st. Warszawa	19 891	16181	3 710	23 711	19 548	4 163
Warszawskie	29 727	25 843	3 884	30 612	26 653	3 959
Wrocławskie	43 339	37 328	6011	43 013	36 970	6 043
Zielonogórskie	12 389	10 743	1 646	12 361	10 788	1 573

Na uwagę zasługuje fakt, że wśród sprawców przestępstw z art. 132 i 133 k.k., kwalifikowanych często jako chuligańskie, podejrzanych o znieważenie urzędnika było tylko 24,6% osobników poniżej 25 lat, a wśród podejrzanych o napaść na urzędnika było ich nie więcej niż 38,8%.

Zasługuje natomiast na podkreślenie znaczny odsetek młodocianych (35,5%) i nieletnich (19,6%) wśród ogółu podejrzanych o popełnienie zgwałceń¹⁴.

4. Dotychczas omawialiśmy różnorodne dane, dotyczące całego 5-lecia 1965—1969. Obecnie rozpatrzymy pewne kwestie w oparciu o dane dotyczące tylko roku 1969, aby nie przeladowywać i tak już bardzo obszernego materiału informacyjnego, zwłaszcza że nie zachodzą godne uwagi różnice między danymi za rok 1969 a średnimi dla całego omawianego okresu.

W tablicy 19 przedstawiono liczby bezwzględne, obrazujące strukturę przestępczości, przy uwzględnieniu terenu popełnienia przestępstwa oraz płci i wieku

¹⁴ Por. dane zamieszczone w opracowaniu dotyczącym zgwałceń.

przestępstw w latach 1965—1969 z uwzględnieniem płci

1967			1968			1969		
ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
373 187	327 453	45 734	347 913	305 805	42 108	371 879	326 560	45 319
13 142	11 822	1 320	11 638	10 402	1 236	12 128	10 769	1 359
18 468	16 244	2 224	18 345	16 163	2 182	18 474	16 237	2 237
18 820	16 650	2 170	16 986	15 223	1 763	18 015	15 943	2 072
35 033	30 585	4 448	33 693	29 311	4 382	35 355	31 087	4 268
16 740	14 465	2 275	15 092	13 093	1 999	16 689	14 664	2 025
12 748	11 378	1 370	11 528	10 256	1 272	12 223	10 864	1 359
27 121	23 394	3 727	24 381	21 182	3 199	27 574	23 950	3 624
18 550	16 346	2 204	18 487	16 417	2 070	20 414	18 090	2 324
10 791	8 998	1 793	10 454	8 752	1 702	11 077	9 433	1 644
13 635	11 958	1 677	13 526	11 850	1 676	13 003	11 367	1 636
15 296	13 615	1 681	14 118	12 625	1 493	14 611	13 021	1 590
11 218	9 819	1 399	10 342	9 027	1 315	11 289	9 813	1 476
26 325	23 645	2 680	25 497	22 727	2 770	27 575	24 583	2 992
15 318	13 518	1 800	14 046	12 334	1 712	16 410	14 244	2 166
16 489	14 533	1 956	14 806	13 188	1 618	15 633	13 783	1 850
21 227	17 827	3 400	19 799	16 839	2 960	21 324	18 204	3 120
29 649	26 367	3 282	27 951	24 793	3 158	28 589	25 440	3 149
40 579	35 592	4 987	35 747	31 358	4 389	38 103	33 203	4 900
12 038	10 697	1 341	11 477	10 265	1 212	13 393	11 865	1 528

osób podejrzanych. Jak wynika z tej tablicy, przeciętnie 67,3% podejrzanych popełniło w 1969 r. przestępstwa na terenie **miast**, przy czym najwyższe w tej mierze odsetki zanotowano w odniesieniu do przestępstw przeciwko mieniu indywidualnemu (75,4%), przeciwko dokumentom (75,3%), przeciwko władzom i urzędom (73,2%) i przeciwko własności społecznej (71,7%). Natomiast stosunkowo najniższe odsetki podejrzanych o popełnienie przestępstw w miastach¹⁵ stwierdzono wśród sprawców przestępstw gospodarczych (62%), drogowych (56,6%), przeciwko wolności (54,7%) i przeciwko życiu i zdrowiu, bez drogowych (52,9%).

Najwyższe odsetki **kobiet** występują w 1969 r. wśród ogółu podejrzanych o popełnienie przestępstw gospodarczych (30,6%), przestępstw przeciwko wolności

¹⁵ Należy oczywiście brać pod uwagę, że w miastach zamieszkuje ponad 50% ludności Polski, a ponadto część przestępstw popełniana jest na terenie miast przez osoby zamieszkałe na wsi.

Tablica 14. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw w latach 1965—1969

Przestępstwa	Wyszczególnienie	1965	1966	1967	1968	1969
Przeciwko mieniu	art. 257 k.k., kradzieże mienia indywidualnego bez włamań	57 783	65 307	62 648	57 893	61 089
	art. 257 k.k., kradzieże z włamaniem do obiektów prywatnych	7 780	9 111	10 093	10 794	13 596
	art. 259 k.k., rozboje	3 119	4 978	4 974	4 748	6 212
	zagarnięcie własności społecznej (bez włamań) *	85 920	84 240	62 958	55 093	60 889
	kradzieże z włamaniem do obiektów uspołecznionych	12 810	13 196	14 560	14 876	18 021
Przeciwko życiu i zdrowiu	art. 225 k.k., (zabójstwa)	461	515	517	462	517
	art. 230 k.k., nieumyślne spowodowanie śmierci**	356	331	323	301	391
	art. 235 k.k., bardzo ciężkie uszkodzenie ciała**	297	304	333	293	363
	art. 236 k.k., ciężkie uszkodzenie ciała**	5 266	5 496	5 362	5 115	5 717
	art. 237 k.k., lekkie uszkodzenie ciała**	8 666	9 374	9 516	8 030	9 623
	art. 239 k.k., naruszenie nietykalności cielesnej	6 105	7 048	7 122	6 127	6 674
	art. 240 § 1 k.k., bójki lub pobicia z uszkodzeniem ciała	4 408	4 741	4 310	3 766	4 034
	art. 240 § 2 k.k., bójki lub pobicia ze skutkiem śmiertelnym	364	358	380	319	444
art. 241 k.k., bójki lub pobicia z użyciem niebezpiecznych narzędzi	8 467	8 069	6 905	5 634	6 135	
Przeciwko władzom i urzędom	art. 132 k.k., znieważenie urzędnika	8 234	7 789	7 230	6 937	6 478
	art. 133 k.k., napaść na urzędnika	7 640	8 391	8 157	7 750	8 290
Przeciwko moralności	art. 203 k.k., czyn nierządny z osobą poniżej 15 lat	1 218	1 427	1 373	1 180	1 349
	art. 204 k.k., zgwałcenia	1403	1 962	2 030	1 562	2 074

* Przestępstwa kwalifikowane z art. 1 § 1,2 § 1,2 § 2 lit. a, 6 lit. a i b ustawy z 18 VI 1959.

** Bez przestępstw drogowych i wypadków przy pracy.

Tablica 15. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw przeciwko mieniu w latach 1965—1969 według grup wieku
Średnie roczne i odsetki

Przestępstwa	Śr. r. i %	Ogółem	Poniżej 17	17—20	21—24	25—29	30—34	35—39	40—49	50—59	60 i więcej	Brak danych
Art. 257 k.k., kradzieże mienia indywidualnego bez włamań	śr. r. %	60 944 100	26 665 43,8	10 259 16,8	5 810 9,5	5 499 9,0	4 298 7,1	3 466 5,7	3 051 5,0	1 242 2,0	494 0,8	170 0,3
Art. 257 k.k., kradzieże z włamaniem do obiektów prywatnych	śr. r. %	10 275 100	5 906 57,5	1 925 18,7	726 7,1	577 5,6	425 4,2	326 4,4	270 2,6	76 0,1	20 0	22 0
Art. 259 k.k., rozboje	śr. r. %	4 806 100	916 19,1	1 948 40,5	908 18,9	541 11,3	260 5,4	134 2,8	69 1,4	13 0,3	3 0	14 0,3
Zagarnięcia własności społecznej*	śr. r. %	69 820 100	11 085 15,9	5 691 8,2	6 567 9,4	10 439 14,9	10 390 14,9	9 359 13,4	10 006 14,3	4 367 6,3	1 632 2,3	284 0,4
Kradzieże z włamaniem do obiektów uspołecznionych	śr. r. %	14 693 100	8 368 57,0	3 046 20,7	1 098 7,5	865 5,9	559 3,8	392 2,7	269 1,8	56 0,4	17 0	25 10

* Przestępstwa kwalifikowane z art. 1 § 1,2 § 1,2 § 2 lit. a, 6 lit. a i b ustawy z 18 VI 1959 r.

Tablica 16: Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw
Średnie roczne

Przestępstwa	Śr. r. i%	Ogółem	Poniżej 17	17—20	21—24	25—29
Art. 225 k.k., zabójstwa	Śr. r. %	492 100	17 3,5	47 9,5	61 12,4	74 15,0
Art. 230 k.k., nieumyślne spowodowanie śmierci*	Śr. r. %	340 100	31 9,1	34 10,0	40 11,8	52 15,3
Art. 235 k.k., bardzo ciężkie uszkodzenie ciała*	Śr. r. %	318 100	54 17,0	48 15,1	36 11,3	38 11,9
Art. 236 k.k., ciężkie uszkodzenie ciała*	Śr. r. %	5 391 100	484 8,9	854 15,8	776 14,4	849 15,7
Art. 237 k.k., lekkie uszkodzenie ciała*	Śr. r. %	9 041 100	928 10,3	2 535 28,0	1 791 19,8	1 410 15,6
Art. 239 k.k., naruszenie nietykalności cielesnej	Śr. r. %	6 615 100	536 8,1	1 975 29,9	1 370 20,7	1 083 16,4
Art. 240 § 1 k.k., bójki lub pobicia z uszkodzeniem ciała	Śr. r. %	4 252 100	152 3,6	1 126 26,5	918 21,6	694 16,3
Art. 240 § 2 k.k., bójki lub pobicia ze skutkiem śmiertelnym	Śr. r. %	373 100	16 4,3	108 28,9	86 23,1	67 18,0
Art. 241 k.k., bójki lub pobicia z użyciem niebezpiecznych narzędzi	Śr. r. %	7 040 100	331 4,7	1 621 23,0	1 377 19,6	1 057 15,0

*Bez przestępstw drogowych i wypadków przy pracy.

(27,3%) i przeciwko dokumentom (23%), natomiast najniższe: przy przestępstwach przeciwko życiu i zdrowiu (6,2%), przeciwko moralności (4,1%), przeciwko rodzinie i opiece (3,2%) oraz przy przestępstwach drogowych (1,8%).

Nieletnich było w 1969 r. wśród ogółu osób podejrzanych 17,4%¹⁶, a wyższe od przeciętnego odsetki występują odnośnie do przestępstw przeciwko mieniu

¹⁶ Nieletni, których było 64 556, stanowili wśród podejrzanych najliczniejszą kategorię wieku.

przeciwko życiu i zdrowiu w latach 1965—1969 według grup wieku i odsetki

30—34	35—39	40—49	50—59	60 i więcej	Brak danych
74 15,0	65 13,2	88 17,9	43 8,7	24 4,8	3 0
55 16,2	46 13,5	47 13,8	23 6,8	11 3,2	1 0
38 11,9	33 10,4	38 11,9	21 6,7	12 3,8	0 0
679 12,6	582 10,8	650 12,1	337 6,3	165 3,1	21 0,3
837 9,3	602 6,7	550 6,1	248 2,7	92 1,0	47 0,5
656 9,8	447 6,8	358 5,4	124 1,9	33 0,5	34 0,5
406 9,5	293 6,9	334 7,9	201 4,7	101 2,4	26 0,6
30 8,0	20 5,4	27 7,2	12 3,2	6 1,6	1 0,3
673 9,6	543 7,7	702 10,0	448 6,4	246 3,5	45 0,5

indywidualnemu (38,7%), przeciwko własności społecznej (23%) i przeciwko moralności (18,6%).

Przeciętny udział **młodocianych** w wieku 17—20 lat wynosił 13,1%, przy czym był on najwyższy w przestępstwach przeciwko moralności — 28,1%, przeciwko życiu i zdrowiu — 27,2% i przeciwko mieniu indywidualnemu—19,5%.

5. W tablicy 20 zamieszczono **współczynniki**, wyrażające udział podejrzanych w 1969 r. w określonej grupie wieku wśród ogółu ludności w tym samym wieku. Przedstawione w tablicy współczynniki dla poszczególnych grup wieku nie u-

Tablica 17. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw przeciwko władzom i urządóm w latach 1965—1969 według grup wieku
Średnie roczne i odsetki

Przestępstwa	Śr. r. i %	Ogółem	Poniżej 17	17—20	21—24	25—29	30—34	35—39	40—49	50—59	60 i więcej	Brak danych
Art. 132 k.k., znieważenie urzędnika	śr. r. i %	7333 100	79 1,1	744 10,1	981 13,4	1213 16,5	1217 16,6	1115 15,2	1221 16,7	548 7,5	189 2,6	26 0,4
Art. 133 k.k., na- paść na urzęd- nika	śr. r. %	8046 100	146 1,8	1340 16,7	1630 20,3	1705 21,2	1179 14,7	873 10,8	770 9,6	280 3,5	90 1,1	32 0,3

Tablica 18. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw przeciwko moralności w latach 1965—1969 według grup wieku
Średnie roczne i odsetki

Przestępstwa	Śr. r. i %	Ogółem	Poniżej 17	17—20	21—24	25—29	30—34	35—39	40—49	50—59	60 i więcej	Brak danych
Art. 203 k.k., czyn nierządny z osobą poni- żej 15 lat	śr. r. %	1309 100	321 24,6	260 19,9	111 8,5	111 8,5	107 8,2	117 8,9	107 8,2	83 6,3	85 6,3	8 0,6
Art. 204 k.k., zgwałcenia	śr. r. %	1806 100	354 19,6	641 35,5	326 18,1	227 12,6	116 6,4	67 3,7	48 2,7	12 0,7	5 0	10 0,7

względniają podziału na mężczyzn i kobiety, co jest poważnym mankamentem, nieuniknionym jednak ze względu na brak odpowiednich danych w statystyce milicyjno-prokuratorskiej. W związku z tym w niniejszym komentarzu podajemy szacunkowe współczynniki, które obliczyliśmy — przy wykorzystaniu danych ze statystyki sądowej¹⁷ — dla podejrzanych mężczyzn i kobiet w poszczególnych kategoriach wieku. Należy jednak podkreślić, że otrzymane współczynniki mają jedynie wartość przybliżoną.

Wśród **mężczyzn** podejrzanych o popełnienie **ogółu przestępstw** przeciętny współczynnik wynosił 2598 podejrzanych na 100 tys. mężczyzn w wieku 10—70 lat. Najwyższy szacunkowy współczynnik stwierdzono w grupie wieku 25—29 lat — 4189, w innych grupach wieku współczynniki były wyraźnie niższe, wynosząc dla mężczyzn w wieku 21—24 lat — 3659, w wieku 30—34 lat — 3371, w wieku 35—39 lat — 3120, dla młodocianych — 3211 i dla nieletnich — 2684.

Natomiast przeciętny współczynnik dla **kobiet** podejrzanych o popełnienie **ogółu przestępstw** wynosił 343 podejrzanych na 100 tys. kobiet w wieku 10—70 lat. Najwyższy szacunkowy współczynnik przypada na wiek 21—24 lat — 513, a współczynniki dla grup wieku od 25 do 39 lat niewiele odbiegały od tej liczby, wahając się od 503 do 464. Dla młodocianych kobiet 17—20-letnich szacunkowy współczynnik wynosił 434, a dla nieletnich tylko 150.

Przechodząc do poszczególnych kategorii przestępstw stwierdzamy, że przeciętny współczynnik dla ogółu **mężczyzn** podejrzanych o popełnienie przestępstw **przeciwko mieniu indywidualnemu** wynosił 680, a najwyższą wartość współczynnika szacunkowego uzyskano dla nieletnich — 1492, następnie dla młodocianych — 1193, z kolei dla grupy wieku 21—24 lat — 898, dla 25—29 lat — 735 i dla 30—34 lat — 488.

Przeciętny współczynnik dla ogółu **kobiet** podejrzanych o popełnienie przestępstw **przeciwko mieniu indywidualnemu** wynosił 90, natomiast szacunkowy współczynnik najwyższą wartość osiągnął w grupie wieku kobiet młodocianych — 214, następnie w grupie wieku 21—24 lat — 168, wśród nieletnich — 160, w wieku 25—29 lat — 117 i w wieku 30—34 lat — 93.

Przeciętny współczynnik dla ogółu **mężczyzn** podejrzanych o popełnienie przestępstw **przeciwko własności społecznej** wynosi 585, najwyższy szacunkowy współczynnik uzyskano dla grupy wieku 25—29 lat — 914, następnie dla nieletnich — 799, dla 30—34 lat — 757, dla 35—39 lat — 692, dla 21—24 lat — 665 i dla młodocianych — 572.

Natomiast dla ogółu **kobiet** podejrzanych o popełnienie przestępstw **przeciwko własności społecznej** przeciętny współczynnik wynosił 72, a najwyższy szacunkowy współczynnik stwierdzono dla grupy wieku 21—24 lat — 143, następnie dla 25—

¹⁷ Dane te — opracowane przez J. Jasińskiego — dotyczą liczb mężczyzn i kobiet według grup wieku i rodzajów przestępstw skazanych w 1966 r.

Tablica 19. Osoby podejrzane o popełnienie przestępstw

Przestępstwa	Ogółem	Teren		Płeć	
		miasto	wieś	męska	żeńska
Ogółem	371 879	250 289	121 599	326 560	45 319
Przeciwko mieniu indywidualnemu	97 317	73 398	23 919	85 444	11 873
Przeciwko własności społecznej (ustawa z 18 VI 1959 r.)	83 090	59 573	23 517	73 552	9 538
Gospodarcze (bez ustawy z 18 VII1959 r.)	27 009	16 759	10 250	18 757	8 252
Przeciwko dokumentom	3 830	2 885	945	2 948	882
Przeciwko życiu i zdrowiu	34 878	18 452	16 426	32 733	2 145
Przeciwko władzom i urządóm	16 742	12 255	4 487	14 695	2 047
Przeciwko moralności	4 019	2 853	1 166	3 853	166
Przeciwko rodzinie i opiece	12 733	8 876	3 857	12 329	404
Przeciwko wolności	6 182	3 380	2 802	4 494	1 688
Drogowe	46 602	26 360	20 242	45 741	861
Inne	39 477	25 489	13 988	32 014	7 463

Tablica 20. Osoby podejrzane o popełnienie
Współczynniki obliczone na 100

Przestępstwa	Ogółem	Teren		Płeć	
		Miasto	Wieś	Męż- czyźni	Kobiety
Ogółem	1443,2	1832,2	1004,3	2597,8	343,3
Przeciwko mieniu indywidualnemu	377,6	537,3	197,5	679,7	89,9
Przeciwko własności społecznej (ustawa z 18 VI 1959 r.)	322,4	436,1	194,2	585,1	72,2
Gospodarcze (bez ustawy z 18 VII1959 r.)	104,8	122,6	84,6	149,2	62,5
Przeciwko dokumentom	14,8	21,1	7,8	23,4	6,6
Przeciwko życiu i zdrowiu (bez drogowych)	135,3	135,0	135,6	260,4	16,2
Przeciwko władzom i urządóm	64,9	89,7	37,0	116,9	15,5
Przeciwko moralności	15,5	20,8	9,6	30,6	1,2
Przeciwko rodzinie i opiece	49,4	64,9	31,8	98,0	3,0
Przeciwko wolności	23,9	24,7	23,1	35,7	12,7
Drogowe	180,8	192,9	167,1	363,8	6,5
Inne	153,2	186,5	115,5	254,6	56,5

w 1969 r. według rodzaju, terenu popełnienia, płci i wieku

Wiek									
poniżej 17	17—20	21—24	25—29	30—34	35—39	40—49	50—59	60 i więcej	brak da- nych
64 556	48 933	44 870	47 121	44166	42 466	48 689	19 085	10 288	1 705
37 709	18 871	11 335	8 500	6 531	5 660	5 591	1 973	842	305
19110	9116	8 586	10 405	9 852	9 356	10 814	3 940	1 575	336
205	740	1 926	2 921	3 604	4 415	7 056	3 638	2 275	229
85	430	523	585	613	627	611	217	127	12
2 292	9 500	7 498	4 830	3 125	2 576	2 841	1 314	726	176
197	2 599	3 171	2 927	2 391	1 947	2 310	794	344	62
746	1 129	587	429	303	278	294	122	106	25
3	55	532	2 052	3 254	3 474	2 765	361	81	156
105	385	439	664	807	855	1 364	796	728	39
687	3 534	6 986	8 985	7 923	7 016	7 302	2 700	1 292	177
3 417	2 574	3 287	4 823	5 763	6 262	7 741	3 230	2 192	188

przestępstw w 1969 r. według grup przestępstw
tysiący ludności w wieku 10—70 lat

Wiek								
poniżej 17	17—20	21—24	25—29	30—34	35—39	40—49	50—59	60 i po- wyżej
1438,7	1844,6	2110,5	2363,1	1967,0	1818,1	1183,3	681,3	393,9
840,4	711,3	533,1	426,2	290,8	242,3	135,8	70,4	32,2
425,9	343,6	403,8	521,8	438,7	400,5	262,8	140,6	60,3
4,5	27,8	90,5	146,4	160,5	189,0	171,4	129,8	87,1
1,8	16,2	24,6	29,3	27,3	26,8	14,8	7,7	4,8
51,0	358,1	352,6	242,2	139,1	110,2	69,0	46,9	27,8
4,3	97,9	149,1	146,7	106,4	83,3	56,1	28,3	13,1
16,6	42,5	27,6	21,5	13,4	11,9	7,1	4,3	4,0
0,1	2,0	25,0	102,9	144,9	148,7	67,2	12,8	3,1
2,3	14,5	20,6	33,2	35,9	36,6	33,1	28,4	27,8
15,3	133,2	328,5	450,6	352,8	300,3	177,4	96,3	49,4
76,1	97,0	154,6	241,8	256,6	268,0	188,1	115,3	83,9

Tablica 21. Osoby podejrzane w 1969 r. o popełnienie przestępstw według województw oraz w miastach i na wsi
Współczynniki obliczono w stosunku do 100 tysięcy ludności w wieku 10—70 lat

Województwa	Liczby bezwzględne			Współczynniki		
	ogółem	teren		ogółem	teren	
		miasto	wieś		miasto	wieś
Polska	371 879	250 280	121 599	1 443	1 832	1 004
Białostockie	12 128	6 316	5 812	1 335	1 877	1 016
Bydgoskie	18 474	11 875	6 599	1 236	1 544	910
Gdańskie	18 015	13 967	4 048	1 554	1 685	1 225
Katowickie	35 355	29 732	5 623	1 211	1 314	855
Kieleckie	16 689	8 613	8 076	1 117	1 782	798
Koszalińskie	12 223	7 604	4 619	1 992	2 448	1 524
Krakowskie	27 574	18 019	9 555	1 275	1 814	817
Lubelskie	20 414	9 789	10 625	1 332	2 072	1 002
M. Łódź	11 077	11 077	—	1 746	1 746	—
Łódzkie	13 003	6 706	6 297	975	1 398	737
Olsztyńskie	14 611	7 830	6 781	1 955	2 507	1 559
Opolskie	11 289	6 952	4 337	1 413	1 989	965
Poznańskie	27 575	18 420	9 155	1 328	1 733	903
Rzeszowskie	16 410	7 719	8 691	1 211	2 066	885
Szczecińskie	15 633	11 990	3 643	2 173	2 461	1 568
M. st. Warszawa	21 324	21 324	—	1 970	1 970	—
Warszawskie	28 589	15 591	12 998	1 425	2 195	1 003
Wrocławskie	38 103	28 008	10 095	1 870	2 097	1 439
Zielonogórskie	13 393	8 748	4 645	1 917	2 309	1 452

29 lat—127, dla 30—34 lat—118, dla młodocianych kobiet—109, dla 35—39 lat—108, dla 40—49 lat—81 i dla nieletnich tylko 37.

Przeciętny współczynnik dla ogółu **mężczyzn** podejrzanych o popełnienie przestępstw **przeciwko życiu i zdrowiu** (bez drogowych) wynosił 260, zaś współczynnik szacunkowy najwyższą wartość osiągnął dla młodocianych — 684, następnie dla grupy wieku 21—24 lat — 667, dla 25—29 lat — 440, dla 30—34 lat — 239, dla 35—39 lat—190, dla 40—49 lat—120 i dla nieletnich — 97.

Natomiast przeciętny współczynnik dla ogółu **kobiet** podejrzanych o popełnienie przestępstw **przeciwko życiu i zdrowiu** wynosił 16, osiągając najwyższą szacunkową wartość dla grupy wieku 21—24 lat — 49, następnie dla 25—29 lat — 44, dla 30—34 lat — 38, dla 35—39 lat — 30, dla 40—49 lat — 23, dla młodocianych—21, a dla nieletnich zaledwie 3 i był niższy nawet od współczynników dla kobiet w wieku 50—59 i 60—70 lat.

Przeciętny współczynnik dla ogółu **mężczyzn** podejrzanych o popełnienie przestępstw **przeciwko władzom i urządóm** wynosił 117, przy czym najwyższy współ-

czynnik szacunkowy uzyskano dla grupy wieku 21—24 lat — 273, dalej dla 25—29 lat — 264, dla młodocianych—179 i dla 30—34 lat—178. Współczynnik dla nieletnich wynosił tylko 8 i był niższy nawet niż współczynnik dla 50—59 lat.

Współczynnik dla ogółu **kobiet** podejrzanych o popełnienie przestępstw **przeciwko władzom i urzędom** wynosił 15,5, osiągając najwyższą szacunkową wartość dla grupy wieku 30—34 lat — 34, następnie dla 25—29 lat — 29, dla młodocianych był jednym z najniższych—14, a dla nieletnich najniższy—1.

6. Ostatnia, 21 tablica, zawiera dane dla roku 1969 o osobach podejrzanych (mężczyznach i kobietach łącznie) o popełnienie ogółu przestępstw w poszczególnych województwach, z uwzględnieniem miejsca popełnienia przestępstwa (miasto — wieś). W tablicy tej należy, naszym zdaniem, zwrócić szczególną uwagę na fakt, iż współczynniki dla miast wydzielonych są znacznie niższe niż dla miast na terenie niektórych województw.

Podczas gdy dla Warszawy współczynnik wynosi 1971, a dla Łodzi 1747, to dla miast w województwie olsztyńskim — 2507, w szczecińskim — 2461, w koszalińskim— 2448, w zielonogórskim — 2309, a ponadto w kilku jeszcze województwach współczynniki przekraczają 2000, przy czym przeciętna dla miast całego kraju wynosi 1832. Najniższe współczynniki podejrzanych w miastach występują w następujących województwach: poznańskie—1734, gdańskie— 1686, bydgoskie— 1544, łódzkie— 1399 i katowickie—1314.

Biorąc pod uwagę podejrzanych o popełnienie przestępstw **na wsi**, najwyższe współczynniki stwierdzono w województwach: szczecińskim— 1568, olsztyńskim — 1560, koszalińskim — 1525, zielonogórskim — 1452 i wrocławskim — 1439, natomiast najniższe w województwach: rzeszowskim — 885, katowickim — 856, krakowskim — 818, kieleckim — 799 i łódzkim — 738.